

Prof. dr. sc. Sandra Krtalić,

Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“ Pula

Migracijski izazovi i demografska budućnost obrazovanja

Slušajući usmena izlaganja na skupovima, čitajući pisane radove te rasprave Guste Santinija, uvijek jasno i zorno naglašava kako je sustav obrazovanja neke države, tako i Hrvatske, jedina prava investicija koja osigurava budućnost te koliko je ono važno u (gospodarskom) razvoju neke države. I osobno, kao sveučilišna profesorica stalno naglašavam koliko je obrazovanje, a slijedom toga i kvalitetna obrazovna politika od iznimnog značaja.

Obrazovanje je danas u svijetu iznimno važan resurs. Znanje kao intelektualni (ljudski) kapital (obrazovana radna snaga) je zapravo postao najznačajniji resurs u globaliziranoj ekonomiji, koji ima značajan i gotovo presudan utjecaj na razvoj gospodarstva te je postalo temeljna poluga razvoja. Razlike u kvaliteti obrazovanja postaju glavni faktori po kojima se razlikuju razvijene zemlje od nerazvijenih, bogate od siromašnih. Peter Drucker obrazovanje vidi kao ono koje oblikuje društvo i predstavlja „pogonsko gorivo ekonomije“. Obrazovni sustav predstavlja temelj i srž razvoja društva. Zbog velikog utjecaja obrazovanja na gospodarski razvoj te time na kvalitetu života ljudi, obrazovni se sustavi nastoje reformirati, poboljšati te prilagoditi zahtjevima

vremena u kojima živimo, radimo i stvaramo. No, taj put ka „društvu znanja“ nimalo nije jednostavan, ni lagan, a niti jeftin proces.

Dodatno, u kontekstu migracijskih kretanja te negativnih demografskih trendova u Hrvatskoj (opadajući prirodni prirast i iseljavanje, što rezultira smanjenjem broja stanovništva) pitamo se kakva je demografska budućnost obrazovanja/školstva (posebice na lokalnim i regionalnim razinama). Depopulacija i iseljavanje utjecali su na smanjenje broja učenika (osnovnih škola (prvašića), a slijedom i srednjoškolaca te studenata), što bi trebalo izazvati izrazitu zabrinutost te otvara brojna pitanja u svezi s (dugoročnom) obrazovnom, ali posljedično i fiskalnom politikom u Republici Hrvatskoj, kako na nacionalnoj, tako i na regionalnoj te lokalnoj razini.

Demografska kretanja stanovništva direktno utječu na ukupan broj učenika osnovnih i srednjih škola te kasnije studenata. Kao demografski pokazatelj može nam poslužiti broj djece upisane u osnovne škole. On je u Hrvatskoj već cijelo desetljeće kompatibilan s ostalim demografskim pokazateljima te je u većini županija (ali i lokalnih razina vlasti) negativan. Kako se u posljednjem desetljeću naglo smanjuje broj živorođene djece, te su se mnoge obitelji s djecom iselile, odraz takvog procesa vidljiv je u sve manjem broju učenika u hrvatskim školama, pa je tako u proteklih gotovo deset godina broj učenika smanjen za 52.320 ili za 10,3% odnosno za 3.800 upisanih učenika (prvašića) u prvim razredima, pri čemu je najlošija situacija u slavonskim županijama te Lici. Vrlo blagi pozitivni trendovi nazočni su jedino u gradu Zagrebu, te dijelom u Istarskoj županiji i Primorsko-goranskoj županiji. Slična je situacija i u srednjim školama, gdje se broj upisanih učenika smanjuje, uz izuzetak grada Zagreba.

Pridodamo li tome i niže (niske) plaće u obrazovnom sektoru, degradirajući i opadajući status učitelja i nastavnika, dugoročno će država za obrazovnu politiku morati razvijati novi model upravljanja sustavom (odgoja) obrazovanja, a osnivači ponajprije osnovnih škola na lokalnoj razini morat će preuzeti aktivniju ulogu u vlastitom razvoju i osmišljavanju standarda, zapošljavanja učitelja, jer će s obzirom na aktualne negativne demografske trendove u pitanje doći i opstanak pojedinih škola s malim brojem učenika, posebice u područnim školama. Ovakvi negativni demografski pritisci koji su vrlo jaki u pojedinima, a prisutni u gotovo svim županijama, ograničavaju gospodarski rast, rast zaposlenosti (smanjuje se kontingent radno sposobnog stanovništva koji rezultira nedostatkom radne snage), te predstavljaju također i ograničenje za fiskalnu (poreznu politiku), jer umanjuju poreznu osnovicu, a time utječu na prihode, ali slijedom toga i na raspodjelu rashoda.

No, i u svijetu, ne samo u Hrvatskoj danas postoji svojevrsna kriza obrazovanja uzrokovana brojnim čimbenicima te se traži svojevrsni novi “društveni ugovor”. Stoga, potrebno je analitički i mudro poduzimati korake u promjeni paradigme obrazovne politike, jer iako je za državu

obrazovanje skupo, neznanje (i nedjelovanje) je još skuplje, što je istaknuo poznati britanski statističar Claus Moser.